

Sygn. akt V CSK 51/20

POSTANOWIENIE

Dnia 31 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa P. D.
przeciwko Skarbowi Państwa-Sądowi Rejonowemu w L.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 31 lipca 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 19 września 2019 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa- Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda P. D. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 19 września 2019 r., sygn. akt I ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej powód wywodzi z tego, iż nie zaszyły żadne okoliczności pozwalające na przyjęcie, iż zaistniały przesłanki do umieszczenia małoletniego wówczas powoda w placówce opiekuńczo-wychowawczej/domu dziecka i wiążącego się z tym zawieszenia praw rodzicielskich jego rodziców.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda od wyroku oddalającego powództwo skierowane przeciwko Skarbowi Państwa - Sądowi Rejonowemu w L. o zapłatę zadośćuczynienia z tytułu bezprawnego umieszczenia go w placówce opiekuńczo-wychowawczej/domu dziecka.

Według ustaleń faktycznych Sądów *meriti*, Sąd Rejonowy w L. na podstawie informacji Sekcji Dochodzeniowo - Śledczej Komendy Miejskiej Policji w L. z dnia 4 lipca 2007 r. wszczął z urzędu postępowanie w przedmiocie pozbawienia rodziców małoletniego wówczas powoda władzy rodzicielskiej nad nim i postanowieniem z dnia 14 lipca 2008 r. umieścił go w Pogotowiu Opiekuńczym w L., uznając, że

sposób sprawowania władzy rodzicielskiej przez jego rodziców stanowi zagrożenie dla jego dobra. Zażalenie rodziców powoda zostało oddalone postanowieniem Sądu Okręgowego w L. z dnia 30 września 2008 r. W tamtej sprawie na podstawie opinii RODK w G., wyników przeprowadzonych badań psychologiczno-pedagogicznych, psychiatrycznych i internistycznych ustalono, że początkowo powód uczęszczając do szkoły podstawowej uczestniczył w zespole korekcyjno-wyrównawczym, ale jego rodzice ostatecznie zrezygnowali z tej formy pomocy dziecku i nie zgodzili się także na objęcie syna opieką psychologiczno-pedagogiczną, zaoferowaną przez szkołę. W sferze kontaktów społecznych małoletni wykazywał niski wskaźnik socjalizacji oraz problemy z adaptacją wynikające z niskiej znajomości norm i zasad grupowych. Jednocześnie wykazywał mały stopień odpowiedzialności i zaradności w sytuacjach kryzysowych. Rodzice powoda nie panowali na jego zachowaniem i często nie mogli sobie poradzić z jego trudnościami, zarzucali szkole, że ich syn jest bezpodstawnie oskarżany. Małoletni był zaniedbywany przez rodziców na skutek nietrafiania w jego potrzeby oraz nadmierne jego ochranianie przed wpływami otoczenia, nieadekwatne do jego wieku i możliwości intelektualnych. Nieprawidłowo realizowali funkcje opiekuńczo-wychowawcze. Koncentrowali się na urojeniowej interpretacji jego zachowań, zaniedbując go w sferze edukacyjnej, rozwojowej i zdrowotnej. Powód był silnie związany emocjonalnie z rodzicami. Wymagał leczenia z powodu zdiagnozowanego u niego łysienia plackowatego, którego przyczyna nie została wtedy ustalona, a także konieczne było leczenie stomatologiczne, ortodontyczne, logopedyczne i stosowanie ćwiczeń korekcyjnych. Rodzice powoda nie podejmowali żadnych czynności zmierzających do podjęcia leczenia w celu zapobieżenia jego łysieniu, jak również nie podejmowali leczenia wad jego uzębienia, wymowy czy korekcji prawidłowości postawy kręgosłupa, uznając, że nie zachodzi konieczność podejmowania leczenia.

Postanowieniem z dnia 14 listopada 2008 r., Sąd Rejonowy w L. stwierdził brak podstaw do pozbawienia rodziców powoda władzy rodzicielskiej, ale władzę tę zawiesił i umieścił powoda w placówce opiekuńczo-wychowawczej, stwierdzając, że rodzice dopuścili się rażących nieprawidłowości wychowawczych. Nie dostrzegali jego potrzeb, nie mieli rozeznania w jego potrzebach psychicznych i świadomości

co do konieczności niezwłocznego poddania dziecka specjalistycznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej (przy braku ich zgody na terapię), terapii logopedycznej, leczenia stomatologicznego, ortopedycznego, dermatologicznego z powodu łysienia plackowatego. Działania rodziców zaburzały również edukację powoda, bowiem niezharmonizowany rozwój jego poszczególnych zdolności umysłowych, przy ustawicznym przenoszeniu go do innych szkół, wymagał systematycznego uczestnictwa w szkolnych zajęciach kompensacyjno-korekcyjnych. Apelacja rodziców powoda została oddalona postanowieniem Sądu Okręgowego w L. z dnia 29 stycznia 2009 r.

Powód po umieszczeniu go w placówce opiekuńczo-wychowawczej, uczęszczał do szkoły w Pogotowiu Opiekuńczym. Miał problemy z koncentracją, rozpraszał się i zniechęcał, na lekcjach pracował wolno i wymagał stałej zachęty ze strony nauczyciela. Przejawiał cechy dziecka zamkniętego w sobie, cichego i spokojnego. Nie nawiązywał prawidłowych relacji z rówieśnikami, bywał zaczepny i dokuczliwy, niedojrzały emocjonalnie, często zachowywał się nieadekwatnie do sytuacji. Podjęto leczenie łysienia, a po przeprowadzonych badaniach stwierdzono, że choroba ma podłoże autoimmunologiczne.

Zarządzeniem z dnia 8 maja 2009 r. Sąd Rejonowy w L. wyraził zgodę na pobyt małoletniego w domu rodzinnym podczas wszystkich dni wolnych od zajęć szkolnych oraz na zabieranie go przez rodziców do lekarzy specjalistów, pod warunkiem uzyskania zgody placówki i okazania zaświadczeń lekarskich.

Z wniosku Rzecznika Praw Dziecka zainicjowane zostało postępowanie w przedmiocie uchylenia postanowienia o zawieszeniu władzy rodzicielskiej. W opinii psychologicznej z dnia 15 marca 2010 r., sporządzonej na prywatne zlecenie, podano że powód z rodzicami od 1 marca 2010 r. uczestniczą w terapii rodzinnej, zaś powód staje się coraz bardziej przygnębiony, zagubiony i zbuntowany oraz, że jego pobyt w domu dziecka negatywnie wpływał na poczucie bezpieczeństwa, na jego rozwój emocjonalny, psychiczny, społeczny, intelektualny oraz jego zachowanie.

Biegli z IES ocenili kompetencje wychowawce rodziców powoda jako zdecydowanie obniżone, przede wszystkim ze względu na uwarunkowania osobowościowe, wskutek czego wykazywali oni niewydolność wychowawczą,

przejawy bezradności, niekonsekwencji i brak programu wychowawczego. Małoletni w dalszym ciągu ujawniał zaburzenia we wszystkich sferach rozwoju osobowości. Biegli uznali, że zasadnym będzie umieszczenie powoda z powrotem w domu rodzinnym, ale zasugerowali konieczność ograniczenia jego rodzicom władzy rodzicielskiej przez poddanie jej sprawowania nadzorowi kuratora oraz zobowiązanie ich do uczestniczenia z powodem w terapii ukierunkowanej na umiejętności społeczne oraz kształtowanie i realizowanie programu wychowawczego.

Postanowieniem z dnia 28 września 2010 r. Sąd Rejonowy w L. zmienił postanowienie z dnia 14 listopada 2008 r. w ten sposób, że władzę rodzicielską rodziców powoda ograniczył przez ustanowienie nadzoru kuratora sądowego oraz zobowiązał ich do współpracy z pracownikami socjalnymi i kontynuowania terapii logopedycznej oraz leczenia ortodontycznego i dermatologicznego małoletniego.

Mając na względzie okoliczności faktyczne, z których powód wywodził roszczenie, a także argumentacje Sądów obu instancji brak podstaw do przyjęcia, iż zaskarżony wyrok jest oczywiście nieprawidłowy w znaczeniu przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dlatego nie mogło być też mowy o oczywistej bezprawności organu wykonującego władzę judykacyjną w sprawie opiekuńczej.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, niezgodność z prawem orzeczenia rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty. Orzeczenie niezgodne z prawem, to orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawnej. Tylko w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności. Istotą władzy sądowniczej jest orzekanie w warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także od wewnętrznego przekonania sędziego oraz jego swobody w ocenie praw i faktów stanowiących przedmiot sporu. Treść orzeczenia zależy również od wyników wykładni, które mogą być różne, w zależności od jej przedmiotu i przyjętych metod. W związku z tym może istnieć

wiele możliwych interpretacji, a sam fakt wykładni z natury rzeczy cechuje subiektywizm. W odniesieniu do działalności jurysdykcyjnej sądu, pojęcie bezprawności nie jest tożsame z takim pojęciem funkcjonującym na gruncie odpowiedzialności cywilnoprawnej (zob. uzasadnienia do wyroków Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06 nie publ., z dnia 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05 nie publ., z dnia 17 maja 2006 r., I CNP 14/06, nie publ., z dnia 13 maja 2009 r. IV, CNP 122/08 z dnia 3 czerwca 2009 r. IV CNP 116/08 nie publ.).

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (j. t. Dz. U. z 2019 r., poz. 1265). Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone w 2/3 części minimalnej stawki taryfowej - § 2 pkt 6 w zw. § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm., w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2016 r. poz. 1668). Częściowe obciążenie powoda kosztami postępowania kasacyjnego jest uzasadnione jego sytuacją osobistą i majątkową. Odstąpienie całkowite od zasądzenia tych kosztów, tak jak to uczynił Sąd Apelacyjny, nie było już uzasadnione w postępowaniu kasacyjnym, bowiem powód znając pisemne motywy rozstrzygnięcia powinien liczyć się z przegraniem procesu, co rzecz jasna, generuje koszty z tym związane.